

Bron: Geschiedenis van Scheveningen door J.C. Maas

De Decemberdagen van 1813.

Jacob Pronk (1762 - 1838)

Jacob Pronk bleef te Scheveningen nog vele dagen vol ijver en toewijding de besluiten uitvoeren, die door de regeering in Den Haag genomen werden. Gelyk reeds hierboven is gemeld, eischte de berging en later het vervoer van de buitengewoon groote hoeveelheid ammunitie, ons land uit Engeland toegezonden, veel zorg en beleid. Ook na de landing van Z. H. kwamen nieuwe afdeelingen mariniers en nieuwe hoeveelheden buskruit te Scheveningen aan; den 3n December o.a. landden nog 800 man. Uit de hier volgende brieven blijkt dat nog nader.

Mijnheer Pronk.

Er zal aan wal komen vijftig vaten buskruijd en circa 200 geweren. Geliefd de nodige wagens in requisitie te stellen om dit kruijd hier na toe te vervoeren, of

wel naar Delft, waar zulks nodig zal geoordeelt worden. Zoo intussen het kruyd mogt aankoom zoo gebruik alle mogelijke voorzorg en voorzigtigheid en plaats het in de kerk, dezelve goed bezettende, ik zal een Artillerie officier naar U toezenden aan welke ik UE. verzoek behulpzaam te zijn
den Gouverneur van 's Hage
's Hage den 1sten December 1813.
L. Gr. v. Limb. Stirum.

's Hage den 1n December 1813.

Het Departement van Oorlog.

Aan Den Heer Jacob Pronk, Commissaris te Scheveninge.

Mijn Heer!

Ten gevolge van des wegens ontvangen Order van het Algemeen Bestuur, wordt gij bij deeze geinviteerd om dadelijk na den ontvangst deezes de nodige maatregelen te neemen, dat op morgen den 2n deezer met het aanbreeken van den dag, in gereedheid zijn alle de zich bij U dorpe bevindende Visschers Pinken ten einde op order van den Kapitein der Artillerie Radijs van Sickinga, die zich ten Uwent zal sisteeren in zee te steeke, tot het afhalen van Wapenen en verder Krijgsbehoeften van de Engelsche Vloot, kruisende tusschen de Hoek van Holland en Scheveningen, en voorts in tijds de nodige schikkingen te maken, dat er een aantal Wagens in gereedheid zijn, om die Wapenen en Krijgsbehoeften te transporteeren in het algemeen Magazijn te Delft.

De Commissaris Generaal van het Departement voornoemd

L. Gr. v. Limb. Stirum.

Aan de Heer Pronk

2 December 1813.

te Scheveningen.

Ik heb reeds naar Scheveningen geexpedieerd den Lt. Collonel Hugening, Directeur der Magazijnen te Delft, welke gechargeert is de bewuste goederen over te neemen en de nodige orde daarop te stellen, aan welke ik U verzoeke alle bijstand te verleenen.

Ik blijf met agting

den Gouverneur

L. Gr. v. Limb. Stirum.

5 Dec. 1813.

Aan de Burgemeester van
de Stad Den Haag. WelEdel Heer!

Ik heb goed gedacht om de voerlieden van alle omliggende plaatsen het zoo gemakkelijk te maken als eenigsints mogelijk is, en ook te gelijk het beste dienen kan om de ammunitie te vervoeren, ten dien einde proponeer ik UE. wanneer de ammunitie, waar de kerk alhier reeds vol is, moet vervoerd worden naar Delft of andere plaatsen, om dan de benodigde turfschepen en pramen aan de Scheveningsche Brug te doen leggen en aldaar de goederen in te nemen en de Schippers te doen ordonneren om zich van planken ter afschuiving der kisten als ook van zeilen ter dekking van dezelve te voorzien.

Zoo er eenige mogelijkheid was, zend mij dan een vijftwintig gewapende Burgers, die ik noodzakelijk behoef, ter beveiliging van het kruid en ter voortkoming van alle onheilen. Ik zal voor hun zorgen. Ik maak intusschen staat, dat ik hetgeen ik gisterenavond heb gegeven op een lijstje aan den Heer Vrijdag, dat mij zulks zal geworden.

die zich met achting tekend
J. Pronk Nz.

N.B. Onder het schrijven dezes komen er vijftwintig gewapende Burgers tot dekking van het kruid.

Heb de goedheid om mij eens te doen weten, of er op morgen moet geillumineerd worden. (Verjaardag van den Erfprins.)

Scheveningen, 7 December 1813.

Aan de Burgemeester
van de Stad den Haag.

WelEdel Heer!

Daar ik van tijd tot tijd tot de grootste ongenoegen ondervind, wegens de noodzakelijkheid die hier ontbreekt, verzoek ik bij dezen op het allerspoedigst dat daarin zal worden voorzien; UwelEd. gelieft in het oog te houden dat het hier niet te doen is, met een vijftwintig wagens, maar wanneer er oogenblikken van drie honderd zijn en zes honderd paarden, is een voer hooi voor zoo een getal niets beduidend, zoo is het met het brood insgelijks, dat mij toegezonden word.

Dus verzoek ik op zijn allervriendelijkst dat UE. zoo spoedig mogelijk nog dezen morgen twee voer hooi en twee wagens brood zend en de benoedigde kaas.

Thans zijn hier meer dan zeventig wagens, 40 Burgers uit Den Haag, behalve de militairen, waar onder nog moet begrepen zijn het groot aantal arme zeelieden, die, willen zij in 't leven blijven, ook een stuk brood dient gegeven te worden.

Het was niet kwaad, dat ik ook een oxhoofd Genever had, want dit zal eene rekening onder de Casteleijns worden van groot aanbelang. Zoo UwelE. zwaarigheid maakt, mij dit toetezenden, zal ik daadlijk mij verwoegen bij diegeen, die mij in staat zullen stellen.

UwelE. kan niet geloven, de werkzaamheden die hier daaglijksch zijn, en het wordt mij des te moeilijker, dewijl ik in de dringende behoeften niet eenigermate kan voorzien,

die zich met achting tekend
J. Pronk Nz.

N.B. Zend mij ook te gelijk een wagen turf.

Den 7 December vaardigde Pronk deze publicatie uit.

"Aan de Reeders en Stuurlieden van het aanzienlijk dorp Scheveningen wordt bij dezen bekend gemaakt:

Dat uit naam van Z.D.H, van nu af aan tot wederzeggens toe een aantal van 20 schuiften altoos op vlot water moeten blijven liggen tot afhaling der goederen of andere werkzaamheden, die het Gouvernement zou oordeelen het beste met schuiften te kunnen verricht worden, zullende een nader bepaling daargesteld worden, op welk eene wijze de verdiensten voor de legdagen dier schuiften zullen gesteld worden, en die schikkingen daaromtrent zooveel mogelijk om een ieders genoegen zullen zijn.

Intusschen zullen de overige schuiften, die vrij loten, hun gewone visschersberoep mogen uitoefenen; egter met dat beding, dat wanneer het noodig zoude worden geoordeeld, meerder schuiften ter adsistentie te moeten hebben, een ieder met bereidwilligheid, zich daar aan zal onderwerpen.

(geteekend) Per order
Zijn Doorl. Hoogh.
Lager stond en geteekend.
J. Pronk Comm. Generaal
te Scheveningen.

In het Verhaal van den Commissaris-Generaal van Oorlog leest men voorts het volgende:

Scheveningen 8 Dec. 1813.

Gouverneur,

Bijna 8 dagen geleden heb ik aan UE. de ongelukkige gesteldheid der nijpenste armoede van de zeelieden voorgesteld en tegelijkertijd aan UE. verzocht, om ten minste iets ter ondersteuning bij voorraad te willen accordeeren, waarop UE. mij antwoordde, dat ik mij bij den Heer Changuion zou vervoegen. Dan door de veelvoudige werkzaamheden heb ik zulks tot gisteren toe moeten uitstellen, die mij zeide, dat ik mij bij den heer Canneman moest vervoegen. Daadlijk wierd ik per expresse weder te Scheveningen geroepen; heb intusschen begrepen, dat ik zonder autorisatie zoo van UE. of de Vorst vrugteloos bij den heer Canneman zal komen, dus is mijn verzoek aan U WelE., dat UE. een order aan den heer Canneman gelieft te geven om mij eenig geld, zoo nu als in 't vervolg toeschikt, waar ik dan met meerg. Heer raad zal plegen om de belangens van 's Lands finantie te bezuinigen en de gemoederen en dringende betalingen, die hier zijn, eenigzints te vreden te stellen; tot alle geruststelling van mij laat mij twee woorden van UE. geworden, dat UE. hier in hebt voorzien, opdat ik mij niet vrugteloos bij den Heer Canneman vervoege.

Ik behoef UWelEd. niet te herinneren, wat er noodig is, om een getal van 70 schuiften bemand met 7 zeelieden, behalve de schuiften van Katwijk en Noordwijk en een aantal booten, benevens bijna het gansche dorp, dat over de 3000 zielen bevat en welke lieden in den tijd van 7 weken geen verdiensten hebben gehad, ja zelfs mijn kas met kleine uitschotten, zooals ik die noem, ook zal beginnen te haperen.

Ik bid UE. om alles in rust en goede order te houden, daar eens UWelE. werk van te maken en het voorgestelde te bespoedigen.

het welk doende
J. Pronk Nz.

Bijgevoegd: Copie van de bekendmaking van de Reeders en Stuurlieden te Scheveningen van 7d. Dec. 1813.

Gouverneur,

Geeft U de moeite m alle Uwe werkzaamheden om dit in te zien. Ik verzoek UE. dat, om reden dat ik zulks met de beste oogmerken doet, en dat zulks mij niet ten kwade zal worden genomen.

Was Pronk niet wat te ver gegaan in de uitoefening van zijn gezag, door te spreken uit naam van den Prins en ook namens dezen een gewichtig stuk te teekenen ? Uit het bijschrift van den laatsten brief blijkt bij Pronk zelf reeds eenige ongerustheid daaromtrent te bestaan. In het dorp waren aanmerkingen omtrent een dergelijk optreden zeer waarschijnlijk ook al niet achterwege gebleven.

In de pers van die dagen werd met veel waardeering gesproken over de flinke houding der Scheveningers.

Zoo leest men in de 's Gravenhaagsche Courant van 10 Dec. 1813.

"Bij voortdurend heeft men troepen op Scheveningen aan den wal zien komen, terwijl tevens aldaar de grootste werkzaamheid heerscht om amunitie en wapenen te ontschepen, waarin de brave ingezetenen van Scheveningen, om strijd, de behulpzame hand bieden, en waaronder voornamentlijk verdient aangemerkt te worden de zoo ver- dienstelijke als weldenkende Jacob Pronk, die van het oogenblik der heugchelijke omwenteling, door zijnen onvermoeiden ijver, en activiteit, niet opgehouden heeft de grootste diensten aan den staat te bewijzen; zoo dat hij dus te regt aanspraak mag maken op de welwillendheid van alle zijne landgenooten."

En toen later Karel Gijsbert van Hogendorp een memorie zond aan den Souvereinen Vorst, waarin hij achtereenvolgens opsomde, wie hem in moeilijke tijden trouw ter zijde hadden gestaan, schreef hij daarin deze veelzeggende woorden:

"Het dorp Scheveningen was slechts door eenen geest beziel en alles stond stil om den opstand door te zetten. Dit volkrijke dorp ware vernield geworden, indien de zaak mislukte.

Aan het hoofd stond de brave Pronk, die in den gewigfcigen taak om de gemeenschap met Engeland te onderhouden, troepen en wapenen te ontschepen, zich als een man getoond heeft."

In het midden van December ontstond er onder enkele vurige Oranje- klanten te Scheveningen een beweging om een "zuivering" te houden onder de patriotten van weleer.

Er kwam in die dagen bij het Provisioneel Bestuur van Den Haag een verzoekschrift in van "eenige gecommiteerden der Burgerij" om Gerrit Hoogenraad en Dirk Koek als stokhouders en Jacob van Duivenboden als bode en den vischhakker op de vischmarkt in Den Haag weer in hun be- trekking te herstellen; zij waren in 1795 uit hun betrekking ontslagen, omdat „zij met aï hun hart het Huijs van Orange aankleefden."

Aan dat verzoek werd geen gevolg gegeven, en toen hadden er op het dorp telkens ongeregeldheden plaats.

Om daar voorgoed een einde aan te maken, benoemde het Provisioneel Bestuur in Den Haag den 18n December Comelis Varkevisser tot provisioneel schout te Scheveningen, met de bepaling "dat hij zig moest gedragen in alle gevallen na de orders, die door den Raad, den commissaris-directeur van politie en Jacob Pronk, commissaris, zouden gegeven worden."

Arie Blok, Arend van der Toorn, Neeltje Blok en twee dochters van Marcus Schuurman, die bij de ongeregeldheden den toon aangaven, moesten ten Stadhuize verschijnen en werden daar "serieuselijk" over hun gedrag onderhouden, ze beloofden beterschap.

Tevens werd bij publicatie van den 18n December bekend gemaakt, "dat "het altoos het verlangen van Zijne Koninklijke Hoogheid, den Souvereinen Vorst, was geweest dat een ieder zig stil en vreedzaam gedrage, "geen heilloze partijchap voor te staan, en in 't algemeen geene eigen- "dunkelijke veranderingen mogen daargesteld worden fen einde door on- derlinge Eendragt, die van alle tijden magt maakte, het heilzaam begonnen werk der volkomen verlossing van 't Vaderland te bevorderen."

Nog werden in diezelfde publicatie de ingezetenen gelast de bevelen van Cornelis Varkevisser en Jacob Pronk stipt op te volgen.

Nog altijd kwamen van uit Engeland troepen en ammunitie. 15 December schreef de Commissaris-Generaal van Oorlog aan Jacob Pronk, Commissaris te Scheveningen: "Visscherspinken kunnen weer als gewoon ter vischvangst uitloopen, zullende er nogtans provisioneel steeds zes pinken dagelijks vlot worden gehouden tot vervoer van troupes, munitien enz. - een rooster aanleggen - eiken Maandag de zes pinken door andere doen vervangen. Beschikking aan Uwe prudentie overgelaten." en 17 Dec. 1813: "De majoor van de art. Eichler moet zich vervoegen aan boord van het Eng. oorlogsschip Brune, liggende voor Scheveningen, daar patronen in ontvangst nemen, die opleggen in een daartoe geschikt magazijn in het dorp Scheveningen, om gemelde patronen wederom tegen receptis over te geven aan een door den alhier (Haag) commandeerenden Engelschen generaal, daartoe gequalificeerden persoon."

De voorlezer-schoolmeester J. Denick Patijn Cz. die het Doopboek bijhield, noteerde in het register: "den 28ste November is er alleen des avonds Godsdienst geweest, en den 5 December in het geheel niet uit hoofde dat de kerk vol ammunitie lag."

Aan het einde van December werden de telegrafen aan de kust weder in orde gebracht. De verschillende seinen bleven behouden, de beteekenis werd evenwel gewijzigd.

Wat in den Franschen tijd door de letter A werd aangeduid, had nu de beteekenis van de vroegere letter M. Theodorus Pansier, nu „van vreemde smetten vrij", bracht al de posten in orde, herstelde de vorige seinwachters weer in hun betrekking en nam hun den eed af. Maar het was ditmaal niet van langen duur; 14 Januari 1814 werd bij Kon. besluit de kustbeseining voorgoed geëindigd verklaard. Ook aan het eind van het jaar werd nog altijd de gemeenschap met Engeland met Scheveningsche pinken onderhouden.

De Prins schreef 26 December aan Van Hogendorp:

"Ik zal gedurende den loop van den dag de brieven voor den ambassadeur Fagel zenden, moettende dan de courier hoe eer hoe liever nae Londen per pink vertrekken....."

's-Haage den 26 Dec. 1813. Willem."

Waarop Van Hogendorp nog dien dag antwoordde "Het pinkje ligt klaar te Scheveningen."